

A 30-asok hírszerző- és propaganda szolgálata a 7. hadsereg kötelékében

Írta: FOLKUSHÁZY LAJOS ny. altábornagy

Az úgynevezett »hírszerző és propaganda szolgálat«-ot a közös hadsereg német szolgálati nyelvén »Nachrichtendienst«-et a világháborúban csak kevesen ismerték e így a fontosságát sem értékelték kellően.

A hírszerző és propaganda szolgálathoz olyan tiszteket és legénységi állományhelyeket osztottak be, akiknek nyelvtudása, erélye, leleményessége, ügybuzgalma és fáradhatatlansága biztosíték volt a nehéz és felelősséggel teljes szolgálat jó eredményére.

Az orosz harctéren az a feladat hárult erre a csoportra, hogy a szembenálló ellenséges csapatok harcikedvét csökkentse és ellenálló képességét így lerontsa. Szóval és propaganda nyomtatványok terjesztésével kellett odahatni, hogy az oroszok a további küzdelmet adják fel.

Az 1917. évben a 7. hadsereg kötelékében küzdő 40. honvéd gyaloghadosztályon belül is megalakult a »Na« csoport, melybe a hadosztály mindegyik ezredéből egy tisztet, néhány altisztet és honvédet osztott be.

A 30. honvéd gyalogezredtől hírszerző tisztül *dr. Paulovits* Sándor századost vezényelték. Melléje *Schiller* Tivadar hadnagyot, *Moór* Géza zászlóst osztották be. *Ivansku* Sándor és *Gorszki* Miklós szakaszvezetőket, *Berényi* Sándor, *Lieber* Ferenc, *Gál* István, *Litauszki* János tizedeseket, *Jakobovits* Lajos és *Atlasz* Dezső őrzetőket és több honvédet vezényelt az ezredparancsnokság a hírszerző csoportba. A csoportparancsnok e mellett zászlóaljparancsnoki beosztását is megtartotta.

A hírszerző tiszt közvetlenül a hadosztályparancsnokságtól kapta a rendelkezéseket és oda kellett – ugyancsak közvetlenül – jelentéseit is megtennie.

Természetesen mint zászlóaljparancsnok változatlanul az ezredparancsnokságnak volt alárendelve.

Az 1917. év tavaszának végén kezdte meg tevékenységét a hírszerzőcsoport. A forradalom eszméitől fűtött oroszokra kellett erkölcsi hatást gyakorolni, hogy az évszázados leigázottság után a népszabadság lángjától elbódult orosz katonák hagyják abba a háborúskodást vagy legalább is lássák be a további ellenállás céltalanságát és igyekezzenek életben maradni, hogy élvezhessék a forradalmuk gyümölcsseit. A forradalmi láznak nem volt szabad az ellenséget további, még hevesebb ellenállásra serkenteni, hanem a forradalmakban rejlő romboló erőket kellett különítményünknek felszabadítani, ami sikerült is úgyannyira,

hogy még 1917-ben, december eleién bekövetkezett a fegyverszünet és a bresztlitovszki különbéke. Ez a kiváló eredmény rengeteg hadianyag megtakarítását és hatalmas emberanyag megmentését jelentette. Igen sok csapatunk szabadult fel ílv módon az orosz harctér megszűntével és most más harcterekre lettek irányíthatók.

Hírszerző és propaganda csoportunk nálunk készült orosz újságokat és propagandairatokat juttatott át az orosz állásokba. Ezekben olyan hírek és cikkek jelentek meg, melyek alkalmasak voltak a küzdő orosz hadsereg erkölcsi erejének felőrlésére és ellenállásának megtörésére.

Ezeknek volt köszönhető, hogy az oroszok siettek a háború gyors befejezésére és a velünk való különbéke megkötésére, ami végeredményben az entente hatalmaktól való elszakadásra vezetett.

A hírszerzési portnak munkája nem volt könnyű. Eltekintve attól, hogy különös diplomáciai tehetséget, gyors elhatározást, találékonvságot, rábeszélőképességét, minden váratlan kérdésre való gyors felelni tudást és az orosz állapotoknak teljes ismeretét kívánta meg, igen nehéz és életveszélyes volt az orosz katonákkal való személyes érintkezés felvételének megteremtésére.

Az orosz parancsnokok, valamint a tisztek és altisztek, felsőbb utasításra mindenképen meg akarták akadályozni hírszerző különítményünk munkáját. A bomlás azonban megindult s hiába tiltották el embereiket a velünk való érintkezéstől; hasztalan tüzeltek lesből és nyíltan is hírszerző járőreinkre, sokszor akna- és ágyútűzzel, hírszerzőink elszántságát és ügyességét nem tudták leküzdeni. Az oroszok akna, tüzérségi és géppuskalüzelései rendszerint emberáldozattal jártak így nem volt csodálható, ha arcvonalban fekvő legénységünk nem túlságosan lelkesedett, midőn a hírszerző csoport emberei védőszakaszukban megjelentek, mert számolhattak vele, hogy a hírszerzők működése miatt indított orosz tüzelés »kellemesség«-eit ők fogják élvezni.

Az oroszokkal tárgyaló járőreinket a még mindig háborús párti muszkák orvul és csellel bekeríteni és elfogni törekedtek. Nem egy hírszerző szolgálata közben halt hősi halált. Egy ízben egy kozák járőr egyik hírszerző tiszti járőrünket törekedett bekeríteni a kiribabai 1406-os magassági pont előtt és dum-dum golyókkal lőtte, amikor ez propaganda tevékenységét végezte.

Az orosz katonák egyre sűrűbben keresték velünk az érintkezést a legszigorúbb tilalmak ellenére is s általuk minden mozzanatról tudomást lehetett szerezni. Megállapítható volt, hogy az oroszok közül mind többen az azonnali békekötés mellett vannak. A fegyelem náluk mindjobban meglazult. Parancsnokaiknak mind sűrűbben ellenszegültek, a tilalmakat kijátszották s ha máskép nem lehetett, titokban keresték hírszerzőinkkel a kapcsolatot. Kíváncsiak voltak a külföld és ellenfeleik híreire, amelyek más világitásba helyezték feletteseik kijelentéseit és terveit.

A hírszerző különítmény tevékenysége miatt a forradalmi orosz kormány felváltotta az általunk megdolgozott csapatokat. Az új csapatok »megbízható« tisztei szigorúan ügyeltek, hogy alárendeltjeik velünk ne kerülhessenek összeköttetésbe. Azonban csoportunk ügyes sakkhúzásaival szemben hiábavaló volt fokozott éberségük. Ha máskép nem lehetett, akkor puskarakétával és töltetlen aknába rejtve lőttük; át a propaganda iratokat. Néha rumot és cigarettát osztottunk szét az oroszok között, amit már hosszabb idő óta nélkülöztek. Tevékenység-

günk egyik pozitív eredménye volt az is, hogy a 43. orosz hadosztály a *Dadul-ra* elrendelt támadást 1917. július 7.-én megtagadta. A tartalékok vonakodtak az állásija előrejönni, tisztjeik összevesztek, végül is a békepártiak kerekedtek felül és a támadás véglegesen elmaradt. Majd kozák és cserkesz csapatok jöttek a verünk szemben lévő állásba, amelyeket a már ott levő csapatok között elosztottak, de a békés szellemű oroszok nem egyszer véresre verték a kozákokat.

*

A *Kerenszky-féle* támadás visszaverése után mi mentünk át támadásba és a hírszerzők tovább folytatták működésüket, mert a békepárti orosz ezredeket háborúpártiakkal váltották fel. Különösen tűzérőségük volt tevékeny, mely nem lévén szoros összeköttetésben hírszerzőkülönítményeinkkel, inkább mentesült propagandánk hatása alól.

December 4.-én *Paulovits* százados a szemközti orosz zászlóalj parancsnokaival, mint delegátusokkal, egyelőre 10 napos fegyverszünetet köt. Fontos volt ez, mert a 8. szibériai lövészerzd állott itt velünk szemben, amelynek egyik zászlóaljparancsnoka *Mancevic* törzskapitány, még egy-két nappal azelőtt azzal kérkedett, hogy ők még akár húsz évig is elhaborúskodnak. Igaz viszont, hogy *Cizmann* Alex orosz altiszt, aki küldöttséggel jött hozzánk, azt mondotta, hogy *Krylenko* parancsot adott, hogy az ellenszegülő tiszteket tartóztassák le, mert nem lesznek továbbra is az. entente rabszolgái.

Arnaut Alex. idősebb orosz zászlós szerint a harcias szellemű lövészerzd kiváló szellemi a mi hírszerző csoportunk teljesen tönkretette. Ellenségeink még akkor sem tudták az orosz legénységet a háború továbbfolytatására bírni, amikor francia és anói tiszteket is hoztak ide csapaiparancsnokul. A forradalom bolsevizmusba csapott át, a rend fokozatokat megszüntették s a tiszteket a legnehezebb szolgálatra osztották be. A »szabadság és testvériség« hangzatos címe alatt analfabéta közlegények lettek a felsőbb parancsnokok.

A hírszerzőink tehát elszántsággal és ügyességgel jó eredményeket értek el.

A propagandaszolgáinak hírszerző különítmények útján való erőteljesebb bevezetésének időpontjától kezdve az orosz béke megkötéséig részint a XI. hadtest, részint ennek alárendelt hadosztályainál, köztük a 40. honvéd gyaloghadosztálynál is teljesítettem szolgálatot, összevetve az ezen hadtest kötelekébe tartozó hírszerzőkülönítmények általam ismert munkáját, megállapíthatom, hogy a 30. honvédgyalozred hírszerzőkülönítményének tevékenységét különösen kitűntető mértékben kell értékelnünk, mert ez volt az első, amely a közvei len szemben álló oroszokkal a fegyverszünetet megkötötte.